

První, i další „klasické“ známky jsou oblíbeným námětem poštovních známek vydávaných k výročí jejich vydání (známky na známkách). Aršík s klasickými známkami Kanady.

Autora prvních československých známek slavného malíře Alfonse Muchu připomíná čs. aršík vydaný v roce 1988.

První poštovní známky

- 6. 5. 1840** - Velká Británie - první známky světa
- 1. 7. 1845** - Basilej (první vícebarevná známka)
- 1. 6. 1850** - Rakousko (první známky platné na našem území)
- 18. 12. 1918** - Československo
- 1. 1. 1993** - Slovensko
- 20. 1. 1993** - Česká republika

horním rohu archu až do T-L vpravo dole). Arch obsahoval 240 známek (20 řad po 12 známkách) a stál 1 libru (známky za 1 penny) nebo 2 libry (známky za 2 pence). Jedna britská libra se totiž až do roku 1971 dělila na 20 šilinků po 12 pencích a tomu odpovídalo i uspořádání známek, aby se snadněji prodávaly a počítaly.

První dvě známky světa byly oficiálně vydány ve Velké Británii **6. května 1840**. V prodeji však byly už od začátku měsíce. Díky tomu je známo jejich předčasné použití už 2. května. Na poště v městě Bath opravdu „předběhli dobu“. Obálka s předčasně použitou první poštovní známkou je dnes pochopitelně mimořádnou vzácností. Označení vydávající země na prvních poštovních známkách uvedeno nebylo. Prostě nebylo potřebné – jinde ještě žádné známky nevydávali a nové známky stejně platily jen uvnitř Velké Británie. Tím byl položen základ tradice – britské známky dodnes nemají uvedenou zemi vydání. Nahrazuje ji portrét vládnoucího krále nebo královny (aspoň malý v rohu známkového obrazu).

Jak je v podobných případech obvyklé, objevilo se hned několik uchazečů o přiznání prvenství myšlenky na vydání poštovních známek. Patří mezi ně i Lovrenc Košir (Laurenz Koschier), rakouský úředník pocházející z dnešního Slovinska. U tehdejších rakouských úřadů se však jeho převratná myšlenka nesetkala s pochopením. Jako „průkopník poštovní známky“ byl ale později připomenut příležitostnými známkami v bývalé Jugoslávii, v Rakousku a ve Slovinsku.

Poštovní známky se ve Velké Británii rychle ujaly a britský příklad brzy následovaly i další země. V roce 1843 vydaly poštovní známky švýcarské kantony Curych (Zürich) a Ženeva (Genève), dále Brazílie a postupně je následovaly další země. Už 1. července 1845 vydal švýcarský kanton Basilej (Basel) první známku tištěnou vícebarevně s obrazem letící holubice. **Na našem území** platily poštovní známky (tehdy samozřejmě rakouské) od **1. června 1850**. První dvě československé známky v hodnotách 5 a 10 h se symbolickým obrazem Hradčan od slavného secesního malíře Alfonse Muchy (1860 – 1939) vyšly **18. prosince 1918**. Ve stejný den byly vydány i dvě novinové známky v hodnotách 2 a 10 h s obrazem sokola v letu od stejného autora.

Vydávání československých známek bylo přerušeno v letech 1939 – 1945, kdy vycházely známky protektorátu Čechy a Morava a Slovenské republiky. V obsazeném pohraničí platily známky německé nebo maďarské. Emisní činnost byla obnovena postupně na osvobozovaných územích (přetiskové emise na Podkarpatské Rusi v závěru roku 1944, Košické vydání 26. března 1945).

Po rozdělení Československa vyšla **první známka Slovenské republiky už 1. ledna 1993, první známka České republiky pak 20. ledna 1993**. Námětem obou známek byly státní znaky. Platnost československých známek skončila v obou nástupnických státech 30. září 1993.

Košická známka (1945) a první známky České republiky a Slovenska (1993).

Není známka jako známka

Druhy známek

PRVNÍ POŠTOVNÍ ZNÁMKY SVĚTA byly vydány proto, aby odesílatelé mohli předem uhradit poplatky za přepravu poštovních zásilek. Stejnou funkci měly i další vydávané známky. Protože tyto známky sloužily k vyplácení zásilek, označujeme je jako **výplatní známky**.

Filatelisté rozlišují mezi výplatními známkami v užším a v širším smyslu slova. V užším smyslu tak označujeme nejběžnější známky určené především pro poštovní provoz, které jsou v prodeji na většině pošt zpravidla po delší dobu. Náklad výplatních známek bývá velmi vysoký a mívají zpravidla nejmenší formát. Nové hodnoty vycházejí podle poštovní potřeby, často v souvislosti se změnami poštovních poplatků. V současné době nejdéle vydávanou a nejdelší výplatní sérií jsou britské známky s portrétem královny Alžběty II. (označované někdy také podle tvůrce použitého plastického portrétní Arnolda Machina). Se stejným obrazem vycházejí od roku 1967 a vyšlo jich už několik stovek v různých barvách a hodnotách (nejprve v staré britské měnové soustavě a od roku 1971 v desítkové měně). Podobně jako její praprababička Viktorie, ani současná britská královna na výplatních známkách nestárne.

Ze známek České republiky jsou jako výplatní v užším smyslu slova označovány známky emisí Města, Venkovské motivy, Historické stavební slohy, Znamení zvěrokruhu, Květiny a známky s portréty prezidentů republiky.

V širším smyslu jsou za výplatní známky považovány všechny známky, které slouží k úhradě poštovních poplatků předem. Patří sem zejména známky označované jako **příležitostné**, tedy vydané k připomenutí nebo k propagaci určité příležitosti, akce, výročí apod. Na příležitostných známkách najdeme snad všechny možné náměty, které si lze i v bujně fantazii představit. Převážnou většinu poštovních známek vydávaných v posledních desetiletích můžeme zařadit mezi

Ukázky výplatních známek České republiky.

Výplatní známky některých evropských zemí

z 2. poloviny 20. století s typickými náměty – portréty (Velká Británie, Švédsko), státní znak (Finsko), číselná hodnota (Nizozemí), alegorie (Francie, Itálie) architektura a krajiny (Spolková republika Německo, Rakousko, Švýcarsko).

příležitostné. První příležitostná známka světa však spatřila světlo světa už v roce 1871 v jihoamerické republice Peru. Připomínala zahájení provozu na železniční trati Chorillos – Lima – Callao.

Za samostatnou podskupinu výplatních známek se někdy považují **příplatkové známky**. Příplatky k nominální hodnotě jsou většinou určeny ve prospěch dobročinných akcí (charity). V některých případech je přímo na známkách uvedeno, na jaký účel je příplatek určen. První příplatkové známky na světě vydala Victoria, bývalá britská kolonie v Austrálii, už v roce 1897

Československé příplatkové známky.